

CONTROVERSIARUM

DE BONIS OPERIBUS IN PARTICULARI

LIBER PRIMUS

QUI EST DE ORATIONE

CAPUT PRIMUM

Definitio orationis breviter explicatur.

De oratione solita brevitate scripturus, primum de ipsa oratione generatim disseram, deinde de certa illa forma precum, quæ propria est Sacerdotum et Monachorum, et Horarum canonicarum nomine appellari solet.

De oratione generatim septem capita tractanda esse censeo; Quid sit oratio; Quotuplex; An sit necessaria, vel utilis; Quid sit in oratione petendum; Cujus sit petere; A quo, et pro quibus sit petendum; Quomodo sit petendum, ut, quod petimus, impetremus.

Quod attinet ad primum, sic potest oratio definiri ex S. Thoma in 2. 2. quæst. 83. art. 1. « Est actus rationis practicæ, voluntatis desiderium explicantis, et ab alio aliquid postulantis ».

Dicitur « actus rationis », quoniam tametsi ratio, tum voluntas ad orationem ex necessitate concurrant, tamen proprie actus est rationis, non voluntatis. Nam oratio est petitio quædam, petitio autem cum sit intimatio, ac locutio, sine dubio ad rationem et intelligentiam pertinet. Itaque Dominus Matthæi. vii. *Petite, inquit, et accipietis.* Et Marci xi. *Quicquid orantes petitis, etc.* Et Apostolus ad Rom. viii. *Quid oremus, sicut oportet, nescimus; Spiritus postulat pro nobis, etc.* (1). Et

SS. Patres, Basilius orat. in Julittam: « Oratio, inquit, est boni cujusdam petitio, quæ a piis ad Deum effunditur ». Gregorius Nysseus orat. 1. de oratione Dominica: « Oratio est conversatio, sermocinatioque cum Deo ». Et orat. 2. « Oratio est petitio bonorum, quæ Deo cum supplicatione offertur ». Joan. Chrysostomus hom. 30. in Genes. « Oratio colloquium est cum Deo ». Joannes Damascenus lib. iii. de fide, cap. 24. « Oratio est ascensio mentis in Deum, aut decentium a Deo petitio ».

Dicimus deinde esse actum rationis non theoreticæ, sed « practicæ », quoniam non ad cognitionem, sed ad impetrationem ordinatur.

Dicimus tertio, esse actum rationis: « Explicantis desiderium voluntatis ». Nam cum intellectus et affectus ad orandum concurrant, affectus concurrat desiderando id bonum, quo caret; intellectus vero desiderium illud explicando, et proponendo; quemadmodum in rebus corporalibus cum re aliqua indigemus, per appetitum, qui concupiscibilis dicitur, rem illam desideramus, per linguam vero, quæ appetitus interpretatur, rem eandem flagitamus.

Dicimus postremo, esse actum rationis: « Ab alio aliquid postulantis ». Quoniam desiderium voluntatis, si est in nostra potestate, non exprimitur a ratione per modum postulantis, sed per modum imperantis. At si non in nostra, sed in aliena potestate est, tum de-

(1) Mat. VII, 7; Mar. XI, 24; Rom. VIII, 26.

num exprimitur per modum postulantis, et ea proprie dicitur oratio. Atque hæc de definitione.

CAPUT II.

De partitione Orationis.

Porro triplex est orationis partitio. Primum enim alia est oratio publica, quæ nomine totius populi a sacerdotibus, tamquam publicis ministris, in templis potissimum rite celebratur: alia est privata, quæ ad singulos pertinet, et de qua scribit Apostolus: *Volo ergo viros orare in omni loco levantes puras manus, sine ira et disceptatione*, I ad Timoth. II. (1).

Deinde, alia est oratio tantum mentalis, alia mentalis simul et vocalis. Neque debet addi tertium membrum, id est, vocalis tantum. Ea siquidem non est utilis ad placandum Deum, sed magis ad provocandum ad iram, juxta illud: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me*, Isaïæ XXIX (2).

Et quidem oratio, quæ sola mente concipitur, cum quis privatim orat, utilissima est, et aliquando utilior, quam si etiam vox corporalis addatur. Nam et Deus satis intelligit quid velimus, et quid petamus etiamsi id sola mente exprimamus; et nos ipsi nunquam toto ictu cordis Dei aures melius attingimus, cum ab omni strepitu corporali vacamus, quam si voce simul et corde orare velimus. Et denique (ut S. Ambrosius docet in VI. lib. de Sacramentis, cap. 4.) « Qui in silentio orat, fidem defert, et confitetur, quod Deus scrutator cordis et renis sit, et orationem tuam ante ille audiat, quam tuo ore fundatur ».

Cæterum non negamus, quin oratio vocalis sit interdum utilis, et aliquando etiam necessaria. Utilis enim est; « Quoniam (ut S. Augustinus loquitur in epistol. 121. ad Probam, cap. 9) interdum voce nos ipsos ad devotionem acrius excitamus ». Utilis quoque est, quoniam servit devotioni jam excitatæ, quæ erumpere solet et redundare in externum affectum, juxta illud Psal. XV. *Lætatum est cor meum, et exultavit lingua mea*. Et illud Psal. LXXXIII. *Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum* (3). Denique

(1) I Tim. II, 8.—(2) Isai XXIX, 13.—(3) Psal. XV, 9; Psal LXXXIII, 3.—(4) I Tim. II, 1; Phil. IV, 6.

utilis est, ut non solum corde, sed etiam corpore debitæ servitutis Deo reddamus obsequium, juxta illud Oseæ ultim. *Omnem aufer iniquitatem, et reddemus vitulos laborum nostrorum*. Est autem non solum utilis, sed etiam necessaria vocalis oratio, quando ex præcepto majorum, vel publice, vel privatim certas preces recitare jubemur.

Tertia partitio orationis exstat apud Apostolorum, I ad Timoth. II. ubi quatuor facit quasi genera, sive partes orationis, cum ait: *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus, etc.* Et ad Philipp. IV. *In omni oratione et obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestre innotescant apud Deum* (4). Et quoniam hæc partitio subobscura esse videtur, referam breviter quid præcipui Patres de ea scriptum reliquerint.

Igitur S. Hilarius in explicat. Psal. CXL. ita loquitur: « Quatuor genera orationum Apostolus esse significat, ad Timotheum scribens: Exoro ergo primo omnium fieri preces, orationes, postulationes, gratiarum actiones. Humilitatis nostræ est deprecari, Magnificentie Dei est orari, Fidei est postulare, Confessionis et laudis est gratulari ».

S. Ambrosius in lib. VI. de Sacramentis, cap. 5. « Prima, inquit, oratio laudem debet habere Dei, secunda supplicationem, tertia postulationem, quarta gratiarum actionem ». Ubi S. Ambrosius primo loco ponit orationem, secundo loco obsecrationem, nonnihil invertens ordinem Apostoli, et per orationem intelligit laudem Dei; per obsecrationem intelligit supplicationem, qua petimus, ut Deus nos audire dignetur; per postulationem intelligit petitionem ejus rei, quam desideramus; per gratiarum actionem intelligit iterum laudes Dei. Nam ipse paulo post exponit, quomodo incipit oratio a laudibus Dei, sic debet in Dei laude desinere.

S. Augustinus in epistol. 59. ad Paulinum, quæst. 5. totum hunc locum refert ad publicas preces, quæ tempore sacrificii ad altare funduntur. Quod idem facit Chrysostomus in commentario, sed Chrysostomus non indicat, quid intersit inter has voces: Augustinus autem indicat, cum ita loquitur: « Eligo (inquit) in his verbis hoc intelligere, quod omnis, vel pene omnis frequenter in Ecclesia, ut preces accipiamus dictas,

quas facimus in celebratione sacramentorum, antequam illud, quod est in Domini mensa, incipiat benedici. Orationes, cum benedicuntur et sanctificantur, et ad distribuendum comminuitur, quam totam petitionem fere omnis Ecclesia Dominica oratione concludit. Interpellationes autem, sive (ut vestri codices habent) postulationes, fiunt, cum populus benedicuntur. Tunc Antistites velut advocati susceptos suos per manus impositionem misericordissimæ offerunt Potestati. Quibus peractis, et participato tanto sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis ultimam commendavit Apostolus ».

Joannes Cassianus collat. 9 cap. 9. et sequentibus, fuse tractat de hac partitione, et in summa docet, per obsecrationem intelligi orationem pro remissione peccatorum; per orationem, vota, quibus Deo aliquid offerimus; per postulationem, sive interpellationem, preces, quas pro salute aliorum fundimus; per gratiarum actionem, laudes Dei, pro acceptis beneficiis.

Theodoretus in comment. I Timoth. II. scribit, obsecrationem esse deprecationem malorum, orationem, postulationem honorum, interpellationem esse accusationem adversariorum, id est, Diaboli et angelorum ejus, qui nos ad peccata sollicitant. Denique gratiarum actionem, id quod verba ipsa significant.

S. Bernardus, in sermone de quatuor modis orandi, per obsecrationem accipit orationem peccatoris penitentiam inchoantis, qui intercessores adhibet, nondum audens per se ad Deum accedere; per orationem intelligit preces penitentis, qui per se a Deo postulat indulgentiam; per postulationem orationem justis, qui petit regnum cælorum, et alia necessaria ad salutem; per gratiarum actionem orationem viri perfecti, qui se certo confidit exauditum.

S. Thomas in 2. 2. quæst. 83. artic. 17. explicans hanc ipsam partitionem, scribit, in omni oratione tria esse necessaria. Primo, ut animus jungatur cum Deo, quod fit per orationem, quæ est ascensio mentis in Deum. Secundo, ut aliquid petatur a Deo, quod fit per postulationem. Tertio, ut proponatur ratio aliqua cur videatur esse concedendum id quod petitur, tum ex parte orantis, tum ex parte Dei. Et quidem ex

parte Dei optima ratio est Meritum Christi, quod proponitur per obsecrationem. Ex parte nostra est actio gratiarum, quæ proponitur, cum Deum aliqua ratione laudamus.

Explicat S. Thomas hæc omnia in oratione de sancta Trinitate. Nam cum dicimus: « Omnipotens sempiternus Deus », oratio est; cum addimus, « Qui dedisti famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere », gratiarum actio est; cum adjungimus, « Tribue quæsumus, ut ejusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur adversis », postulatio est; cum concludimus, « Per Dominum nostrum. etc. », obsecratio est.

Theophilactus in commentario hujus loci scribit, Apostolum loqui de oratione sacerdotis ad altare, in quo cum Augustino convenit, sed non agnoscit distinctionem inter obsecrationem, orationem et postulationem, in quo convenit cum Chrysostomo.

Si mihi licet addere, quid de hoc loco Apostoli sentiam; primum existimo loqui Apostolum, non solum de oratione sacerdotis ad altare, sed etiam de oratione privata cujuscumque fidelis. Nam ideo I Timoth. II. concludit: *Volo ergo viros orare in omni loco, etc. Similiter et mulieres in habitu ornato etc.* Et ad Philipp. IV. omnibus dicit: *Nihil solliciti sitis, sed omni in oratione et obsecratione etc.* (1). Fateor tamen hoc præceptum, quod omnibus datur, ad sacerdotes præcipue pertinere, et in illis precibus, quæ funduntur ad altare, potissimum locum obtinere.

Existimo præterea, voluisse Apostolum per has voces partitionem aliquam indicare, non rem eadem pluribus vocibus inculcare. Id mihi persuadet, tum communis opinio; nam uno vel altero excepto, omnes in eo conveniunt, ut Apostolus distinctionem aliquam inter eas voces notari voluerit: tum quod easdem quatuor voces repetierit in epistol. ad Philippenses.

Existimo tertio partitionem hanc Apostoli desumi a materia orationis, quæ est res bona, vel mala, præterita, vel futura, ut sensus Apostoli sit, orandum esse Deum pro malis avertendis et bonis accipiendis, et quidem utraque postulanda esse in futurum, et pro jam impetratis gratias exhibendas. Quem sensum clarius ostendit epistol. ad Philippenses, quam ad Timotheum. Nam cum ait ad

(1) I Tim. II, 8; Phil. IV, 6.

Philippenses : *In omni oratione et obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum*, hoc manifeste præcipit, ut sive bonorum adeptionem, sive a malis liberationem cupiamus et precemur a Deo, semper jungamus petitionem cum gratiarum actione, id est, ita petamus futura, ut pro præteritis agere gratias numquam obliviscamur.

Existimo denique, per obsecrationes, Græce *δέησις*, recte Theodoretum et Augustinum locis citatis accipi voluisse deprecationes malorum. Nam vox illa a verbo *δέομαι* descendit, quod est indigere : ille autem maxime indiget ope divina, qui malo aliquo premitur. Item per orationes recte eosdem auctores intellexisse petitiones bonorum : non enim in Græco est, *εὐχὴ*, ut Cassianus legisse videtur, qui interpretatur vota, sed *προσευχὴ*, quod orationes significat. Nam (ut scribit Gregorius Nyssenus, oration. 2. de oratione Dominica) ideo oratio, qua boni aliquid petimus, dicitur *προσευχὴ*, quoniam votum dicitur *εὐχὴ*, et illi cum fiducia petunt a Deo bona, qui illi antea boni aliquid devoverunt. At per postulationes non existimo cum Theodoro, significari hoc loco accusationem adversariorum, sed cum Augustino simpliciter postulationem. Nam etiamsi vox Græca *ἐντεύξις* significet interpellationem pro aliquo, vel contra aliquem ; tamen quia omnis interpellans petit, immo ideo interpellat ut petat, recte S. Augustinus loco notato monet, vicinitate vocabuli unum pro alio poni solere, neque corrigendum esse textum Latinum, qui non habet interpellationes, sed postulationes.

Addo quod in epist. ad Philipp. cap. iv. ubi obsecratio, oratio et gratiarum actio iisdem Græcis verbis exprimuntur, quibus in epist. priore ad Timoth. cap. ii. solum nomen postulationis variatur. Non enim est *ἐντεύξις*, sed *αἰτήματα*, quod proprie petitionem, vel postulationem significat. Ubi videtur Apostolus explicare voluisse uno in loco id, quod dixerat in alio.

Addo etiam quod interpellatio contra aliquem, comprehenditur in obsecratione, quæ est deprecatio malorum, sicut interpellatio pro aliquo, in oratione, quæ est precatio bonorum ; ut non fuerit opus distinguere tria membra, cum duo sufficerent.

Addo denique auctoritatem Latini inter-

(1) Joan. III, 3; Joan. VI, 54.

pretis antiquissimi, qui non sine causa verbum *ἐντεύξις*, hoc loco postulationes, non interpellationes reddendum esse iudicavit.

CAPUT III.

De necessitate et utilitate orationis.

Sequitur pars tertia disputationis propositæ, quæ erat de necessitate, vel utilitate orationis. Multi fuerunt, ac sunt errores de fructu orationis, qui facili negotio recenseri et refutari poterunt.

Primum igitur non defuerunt olim tum ethnici, tum hæretici, qui nimis multum orationi tribuerent. Refert enim S. Thomas in lib. iii. contra Gentes cap. 96. errorem ethnicorum quorundam, qui arbitrabantur, per orationes hominum mutari posse providentiam Dei. Refert quoque Theodoretus lib. iv. Hist. cap. 10. et lib. iv. de fabulis hæreticorum, Messalianos hæreticos usque adeo extollere solitos orationem, ut existimarent, per eam solam vere justificari homines. Sacramenta vero, præsertim Baptismum, et Eucharistiam nihil prodesse. Unde etiam Euchitæ dici meruerunt.

Sed hic error nullo negotio refutari potest. Deum enim esse prorsus immutabilem, non solum docet Scriptura divina, Numer. xxiii. I. Reg. xv. Malach. iii. et Jacobi. sed etiam manifesta ratio. Nam si Deus ulla ratione mutationi esset obnoxius, non esset simplex, neque infinitus, neque æternus, ac per hoc esset creatura, non Deus. Vide S. Thomam in 1. par. quæst. 9. art. 1. Non igitur potest humana oratio providentiam illius invertere, aut mutare apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Et si absque Sacramentis a Christo institutis, possent homines per solas preces justificari, atque salvari, non diceret idem Salvator : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei.* Joan. iii. Neque diceret : *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis* (1). Joan. vi. Non igitur sola oratio sufficit ad salutem.

Alter error, et quidem superiori contrarius, est eorum, qui nimium extenuant fructum orationis. In quo numero reponendi sunt in primis ethnici illi, qui tollebant e

medio providentiam Dei erga res humanas, ut Epicurei, teste Marco Tullio, in lib. i. de natura. Deorum, ut Peripatetici, teste Clemente Alexandrino lib. v. Strom. et S. Ambrosio, lib. i. de Officiis cap. 13, ut illi, qui Epicurum, et Aristotelem præcesserunt, qui in libro S. Job cap. xxii. dixisse leguntur : *Circa cardines cæli ambulat, nec nostra considerat* (1). Isti enim omnes orationis studium non solum extenuant, sed etiam penitus tollunt. Quid enim prodest orare Deum, si nostra non curat?

Ad horum errorem accedunt hæretici Pelagiani, qui si non utilitatem, certe necessitatem orationis tollebant, cum dicerent, posse homines suis viribus bene vivere, servare mandata, gratiam Dei, et gloriam promereri. Quare S. Augustinus, tum in libro de hæresibus cap. 88. tum in epistol. 106. ad Paulin., inter præcipuos Pelagianorum errores posuit, quod destruerent orationes Ecclesiæ.

In similem errorem incidit postea Joan. Wiclef, qui teste Thoma Waldensi tom. 3. cap. 1. et 2. docebat, Deum non requirere a nobis cogitationem, aut vocem, sed bonis operibus esse contentum. Idem etiam cum diceret, tria esse genera orationis ; aliam enim esse orationem mentalem, aliam vocalem, aliam vitalem ; in oratione vitali, id est, in operibus bonis omnia comprehendendi, et ipsam solam sine mentali et vocali ad salutem sufficere, contendebat.

Denique in hoc errantium numero jure collocari posse videtur quidam Joannes Monhemius ex grammatico ludimagistro theologus Lutheranus, qui in suo catechismo, tractatu de oratione, scribit, Deum id petentibus dare, quod etiam alias daturus esset, etiamsi non peteretur. Ex quo sequitur, ut non solum non necessaria, sed etiam supervacanea videatur oratio.

Adversus omnes istos errores pugnat Evangelica illa sententia, Lucæ xviii. *Oportet semper orare, et nunquam deficere.* Item illud cap. xxi. *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia.* Item illa Apostolica, I. Thessal. ultim. *Sine intermissione orate.* Quibus non dissimilis est illa sapientis, Ecclesiast. xviii. *Non impediatis orare semper* (2). Hæc enim, et alia, quibus plena est Scriptura divina, apertis-

sime docent omnino necessariam esse orationem, neque esse committendum, ut alia vitæ hujus negotia a studio rei tam necessariae nos impediunt.

Neque responderi potest, prædicta testimonia referenda esse ad necessitatem solius orationis vitalis, ut loquitur Wiclef. Nam Dominus in Evangelio Luc. xviii. cum dixisset : *Oportet semper orare, et nunquam deficere* : explicaturus de quo genere orationis intelligi vellet sententiam suam, narravit parabolas duas. Unam de vidua, quæ importunitate petendi extorsit a iudice, alioqui injusto et sævo, justam sententiam. Aliam de Pharisæo et Publicano orantibus in templo. Et rursus Luc. xi. cum vehementer commendaret studium orationis, narravit aliam parabolam de quodam, qui ab amico tres panes petiit importunissimo tempore, et tamen accepit quod petiit, non quia esset amicus, sed quia non destitit petere, donec acciperet. Quæ omnes parabole clarissimæ sunt, et omnium iudicio orationem proprie dictam, non autem metaphoricam, qualis est vitalis, necessariam esse demonstrant.

Præterea ut bene vivamus, fieri non potest sine auxilio Dei, cum scriptum sit, Joan. xv. *Sine me nihil potestis facere.* Et II Corinth. iii. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tamquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est* (3). Igitur auxilium Dei per orationem proprie dictam petere necesse habemus, si vitalem orationem exercere, id est, si bene vivere desideramus. Quare non sola vitalis oratio, sed etiam mentalis et vocalis necessariae sunt, et de iis verba Domini, et Apostoli intelligi debent.

Quod autem Monhemius dicit, auxilium Dei non defuturum, etiamsi illud minime petamus, cum Deus illa det petentibus, quæ non petentibus etiam daturus erat, repugnat manifestis Scripturæ testimoniis. Nam quod legimus in Psal. cv. *Et dixit, ut disperderet eos, si non Moyses electus ejus stetisset in confractione, in conspectu ejus* (4), satis aperte demonstrat, ita liberatum fuisse populum ab ultimo exitio per orationes Mosis, ut si Moses non orasset, universus populus periturus fuisset. Illud etiam quod ait Dominus Matth. xvii. *Hoc genus demoniorum non ejicitur nisi in oratione et jejuniis* (5), nonne aperte indicat, beneficia quædam impetrari per orationem

(1) Job. XXII, 14. — (2) Luc. XVIII, 1; ibid. XXI, 36; I Thess. V, 17; Eccl. XVIII, 22. — (3) Joan. XV, 5; II Cor. III, 5. — (4) Psal. CV, 23. — (5) Mat. XVII, 20.